תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי אַמִּי – מה היא הראיה מהברייתא שהמחלוקת היא במקום שעשה בה מאמר. מבארת הגמרא, מכך **דְּקָתָנֵי** [ר׳ שכתוב] בתשובתו של רבי עקיבא לרבי יהושע, שאין היבם מיפר ׳בֵּין שֶׁעָלָה בָּהּ מַאֲמָר וּבֵין שֶׁלֹּא עָלָה בָּהּ מַאֲמָר׳, ומוכח שטעמו של רבי אליעזר להפרת היבם הוא רק משום שעשה בה מאמר.

הגמרא מפרשת את הראיה מהברייתא באופן נוסף:

אִי נַמִּי, מֵהָרִישָׁא של הברייתא יש להוכיח שטעמו של רבי אליעזר הוא משום מאמר. **דְּהָרִי קָתָנֵי** [ר׳כתוב] בדבריו, ׳ומה אם אשה שאין לו חלק בה עד שלא תבוא לרשותו, **מַשְׁנִכְנְסָה לִרְשׁוּתוֹ נַעֲשֵׂית** לוֹ, אשה שיש לו חלק עד שלא תבוא לרשותו, משבאת לרשותו אינו דין שתגמור לו׳. **וְאִי דְּלֹא קָדַשׁ** – ואם לא קידש אותה במאמר, **מַאי** ׳משנכנסה לרשותו נַעֲשֵׂית לוֹ׳, הלא בלי מאמר עדיין לא באה לרשותו. ובהכרח **תַּפְשׁוֹט מִינֵיהּ** – מוכח מזה, שדברי רבי אליעזר אמורים דווקא **כְּשֶׁעָלָה בָּהּ הֵיבֵם מַאֲמָר**, וכדברי רבי אמי.

שואלת הגמרא, **מַאי** – מה הכוונה **׳וְכִשֶּׁאָר דְּבָרִים בֵּן נְדָרִים׳ דְּקָתָנֵי** [ר׳שכתוב] בברייתא בתשובתו של רבי עקיבא לרבי יהושע, בטעם הדין שאף ביבם אחד אינו מיפר. כלומר, מהם הדברים המלמדים על נדרים, שאין היבמה נחשבת כאשתו.

אָמַר רָבָא, הָכִי קָתָנֵי – כך הכוונה במה שהשיב רבי עקיבא לרבי יהושע, וכי **אִי אַתָּה מוֹדֶה שֶׁאֵין** אנשים מעלמא **מְיַיבְּמִין סְקִילָה** אם באו על היבמה **בְּדִין** הבא על **נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה**, ואפילו עשה בה היבם מאמר. ונלמד מזה שאין היבמה קנויה ליבם בקנין הארוסה לבעלה, ומשום כן אף אינו מיפר את נדריה. והוא שאמר רבי עקיבא, כשם שלשאר דברים בגון חיוב סקילה אין היבמה נחשבת כאשתו, כן לענין הפרת נדרים אינה נחשבת כאשתו, ואינו מיפר את נדריה.

אָמַר רַב אַשִׁי, מַתְנִיתִין נַמִּי דַּיְקָא שזו היא תשובתו של רבי עקיבא לרבי יהושע. שכן השיב לו, **אֵין יְכָלְתָּה נְמוּרָה לְאִישָׁהּ כְּשֵׁם שֶׁאֲרוּסָתָהּ נְמוּרָה לְאִישָׁהּ**. כלומר, אין היבמה קנויה לגמרי ליבם עד שיתחייב הבא עליה בסקילה, בקנין הארוסה לבעלה המחייב את הבא עליה בסקילה.

משנה

המשנה שלפנינו דנה בהקמת והפרת הבעל קודם שנדרה האשה:

הָאוֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ לפני שהוא יוצא לדרך, ׳**כָּל הַנְּדָרִים שֶׁתָּדוּרִי מֻתָּרִין עַד שֶׁאָבֹא** בחזרה **מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי חֲרֵי הֵן קַיָּמִין׳, לֹא אָמַר כְּלוּם**, משום שקודם שהאשה נדרה את הנדר אי אפשר להקימו.

וכך הוא בהקמה, אבל בהפרה מחלוקת תנאים היא. שאם אמר לה ׳כל נדרים שתדורי מכאן עד שאבא ממקום פלוני **חֲרֵי הֵן מוּפָרִין׳, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר מוּפָר** הנדר. **וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵינוֹ מוּפָר**, משום שקודם שהאשה נדרה את הנדר אי אפשר להפר אותו, מהטעם המבואר להלן.

אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לחכמים, והלא דברים קל וחומר. **אִם** הבעל **הֵפֵר** [ר׳יכול להפר] **נְדָרִים** שֶׁכבר חלו **וּבָאוּ לְכְלַל אִיפּוּר** והם כבר בכל תוקפם, וכי **לֹא יָפֵר נְדָרִים** קודם שנידרו **שֶׁעֲדַיִין לֹא בָאוּ לְכְלַל אִיפּוּר** ואינם קשים כל כך להפרה.

אָמְרוּ לוֹ חכמים, **הֲרֵי הוּא אוֹמֵר** (במדבר ל יד) ׳**אִישָׁהּ יְקִימֶנּוּ וְאִישָׁהּ יְפֵרֶנּוּ**׳. ונלמד מכאן שהוקשה הפרה להקמה. לפיכך, **אֶת** הנדר **שֶׁבָּא לְכְלַל הָקֵם** – נדר שחל ואפשר לקיימו, הרי הוא **בָּא לְכְלַל הָפֵר**. אבל נדר **שלֹּא בָא לְכְלַל הָקֵם** – נדר שעדיין לא חל ואי אפשר לקיימו, אף **לֹא בָא לְכְלַל הָפֵר**. כלומר, כשם שאף לדבריך אי אפשר להקים נדר שעדיין לא נדרו אותו, כמו כן אי אפשר להפר נדר שלא נדרו אותו.

גמרא

ספק בשיטת רבי אליעזר בגדר הפרה קודם שנידר הנדר:

אִיבַּעְיָא לְהוּ, לְדַעַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הסובר שאפשר להפר את הנדרים אף קודם שנדרו אותם, האם במקרה זה אין ההפרה מונעת אותם מלהתחיל לחול, אלא **מֵיחַל חָלִין וּבַטֵּלִין** – חלים הנדרים ומיד מתבטלים. **אוֹ דִלְמָא**, מאחר שהקדים הבעל את ההפרה לנדרים, **לֹא חָלִין** הנדרים **כָּלָל**.

שואלת הגמרא, **לְמַאי נַפְקָא מִינָּהּ** מספק זה, הלא בין כך מתבטל הנדר מיד עם חלותו, ואם כן איזה הבדל להלכה יוצא מבין שני צדדים אלו.

אגרות קודש

ב״ה, י״ט מנ״א, תשט״ו

ברוקלין.

האברך יצחק יהודה שי׳

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מי״ב מנ״א, בו אתה כותב שהנך לומד בישיבת תומכי תמימים בלוד ובערב יום הכפורים הבע״ל יהי׳ הבר מצוה שלך והתחלת להניח תפילין.

ויהי רצון שיהי׳ בשעה טובה ומוצלחת, ותבקש את הר״מ והר״י שלך שילמדו אתך בהדגשה הדרושה ריש פרק מ״א בתניא קדישא בהאמור שם בהנוגע לתפילין, כי כמו שהמתחילים בהנחת תפילין בגשמיות בתור הכנה לזמן חיובם ע״פ שולחן ערוך, הנה הוא הדין בהנוגע להכנה ברוחניות, והשי״ת יצליחך.

וכדאי אשר בלי נדר הנה מהיום ועד הבר מצוה תפריש בכל יום חול לפני התפלה איזה פרוטות

המשך בעמוד הבא

משיבה הגמרא, בְּגוֹן דְּאִתְּפִיס אַחֲרִינָא בְּהֶדְיֵן נְדָרָא – שהתפיס אדם אחר את נדרו בנדרה זה. שהרי ההלכה היא שנדר או נזירות יכולים לחול על ידי התפסה בנדר או בנזירות אחרת. וכגון שאמרה האשה 'הריני נזירה', ואמר עליה אדם אחר 'ואני כמותך', הרי הוא מתפיס את עצמו בנזירותה, ונעשה נזיר כמוה.

ולפי זה, אם אמר לה בעלה כל נדרים שתדורי מכאן ולהבא מופרים, ואחר כך קיבלה על עצמה נזירות והתפיס אדם אחר את עצמו בנזירותה, לשיטת רבי אליעזר דין האדם השני שהתפיס בנזירותה תלוי בספק האמור. אִי אָמְרַתְּ כמו הצד הראשון, שהנדרים חָלִין ובטלים, הַוְיָא תְּפִיסוּתָא – היה להתפסתו על מה לחול, והרי הוא נזיר אף שנזירות האשה בטלה. אבל אִי אָמְרַתְּ כמו הצד השני, שמחמת הפרת הבעל שקדמה לנדרים לֹא חָלִין הם כלל, הרי לא התחילה נזירותה לחול, ולֹא אִיכָּא מְשָׁשָׁא – ומעולם לא היתה בה שום ממשות, ונמצא שלא היה להתפסת השני על מה לחול, ואינו נזיר. מַאי – מה דינו של אדם זה.

הגמרא רוצה לפשוט את הספק האמור מסברתו של רבי אליעזר במשנתינו:

תָּא שְׁמַע, אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אִם הֵפֵר נְדָרִים שֶׁכבר חלו וּבָאוּ לְכְלַל אִיסּוּר, והם חמורים בכל תוקפם, וכי לֹא יָפֵר גם נְדָרִים קודם שנידרו שֶׁעדיין לֹא בָאוּ לְכְלַל אִיסּוּר ואינם חמורים כל כך, ויותר קל להפר אותם. ומוכיחה הגמרא, אם תאמר שאף נדרים שקדמה להם הפרה, בכל אופן חלים נדריה לרגע אחד, מה קל וחומר הוא זה, הלא אף נדרים אלו באים לכלל איסור קודם שהם מופרים, ומנין שיותר קל להפר אותם. אלא שְׁמַע מִינָּהּ דלֹא חָלִין נדרים אלו כל עיקר מקל וחומר. שאם ההפרה מבטלת את הנדר לאחר שחל, כל שכן שהיא מונעת אותו מלחול.

דוחה הגמרא, לעולם נדרים אלו חלים ומתבטלים, ומה שדייקו מהקל וחומר שאין הנדרים חלים כלל, אין זה נכון, דְּמִי קָתָנֵי [־האם כתוב] בדברי רבי אליעזר 'שֶׁאֵינָן בָּאִין', שמשמע שלעולם אינם באים לכלל איסור, ואף לכשתידור. והרי לא כן שנינו, אלא 'שֶׁלֹּא בָאוּ לכלל איסור' קָתָנֵי, והכוונה שכל זמן שלא נדרה עֲדַיִין לֹא בָאוּ לכלל איסור, אבל לכשתידור אכן יבואו לכלל איסור ומיד יתבטלו. ומכל מקום קל וחומר הוא, אם נדרים שבאו לעולם בלא מעשה הפרה מועיל להם הפרה, נדרים שבאו לעולם במומם [כלומר, לאחר מעשה ההפרה], כל שכן שתועיל להם הפרה.

הגמרא רוצה לפשוט את הספק מדברי רבי אליעזר שבברייתא דלהלן:

ההלכה היא, שיכול אדם לבטל את הנדרים שהוא עתיד לידור, על ידי מסירת מודעא קודם שנדר. וכן שנינו לעיל (כג:), הרוצה שלא יתקיימו נדריו, יעמוד בראש השנה ויאמר, 'כל נדרים שאני עתיד לידור יהיו בטלין'. אבל לאחר שכבר נדר אינו יכול לבטל את נדרו בעצמו.

תָּא שְׁמַע, אָמַר לָהֶן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לחכמים, וּמַה בָּמָקוֹם שֶׁאֵין אדם מֵיפֵר נְדָרֵי עַצְמוֹ מִשָּׁנָדַר [־לאחר שנדר], מכל מקום הוא מֵיפֵר את נְדָרֵי עַצְמוֹ עַד שֶׁלֹּא יָדוּר על ידי מסירת מודעא כאמור, מָקוֹם שֶׁהוא מֵפֵר את הנדר לאחר שחל, כגון בִּנְדָרֵי אִשְׁתּוֹ שהוא מיפר אותם מִשֶּׁתָּדוּר [־לאחר שנדרה], אֵינוֹ דִּין שֶׁיָּפֵר את נְדָרֵי אִשְׁתּוֹ עַד שֶׁלֹּא תָּדוּר.

מסיקה הגמרא את ראייתה, מַאי לָאו דְּלרבי אליעזר הפרת נדרי אִשְׁתּוֹ קודם שתידור היא דּוּמְיָא דהפרת נדרים דִּילֵיהּ [־של עצמו] קודם שנדרם, שהרי רבי אליעזר לומד הפרת נדרי אשתו מדין מתיר נדרי עצמו, ומשמע שבאותו אופן שמתיר נדרי עצמו כך מתיר נדרי אשתו, מַה נדרי [הוא] עצמו דְּאם הפרם קודם שנדר לֹא חָיְילִין כלל, [שהרי אם הם היו חלים, היה צריך היתר חכם, ולא היתה מועילה מודעה] אַף נדרי אִשְׁתּוֹ שהפר אותם קודם שנדרה נַמִּי דְּלֹא חָיְילִין כלל, ולא שהם חלים ובטלים.

דוחה הגמרא, לֹא כן הוא. אלא הָא כְּדְאִיתָא וְהָא כְּדְאִיתָא – זה כדינו וזה כדינו. נדרי עצמו שביטל אותם קודם שנדר לא מתחילים לחול כלל, אבל נדרי אשתו שהפר אותם קודם שנדרה חלים ובטלים.

הגמרא רוצה לפשוט את הספק האמור ממקום אחר:

שנינו בתורת כהנים (שמיני פ״ט) לגבי טומאת שרץ, 'וְנוֹגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא', ואפילו הם בתוך המים. שאפילו אם השרץ בתוך המקוה, והאדם נוגע בו תוך כדי טבילתו, הרי הוא נטמא על ידו, ואין המקוה מצילה עליו שלא יטמא.

ועוד שנינו במקואות (פ״י מ״ח), אדם טהור שבלע טבעת טמאה, וטבל במקוה בעוד הטבעת בתוך גופו, אין הטבעת נטהרת בטבילתו, ואם חזר והקיאה עדיין טומאתה עליה. ואם הטבעת טהורה, מציל עליה האדם מלקבל טומאה. וכגון שהיתה טבעת טהורה בלועה בתוך גופו, ונכנס עמה לאהל המת, לא נטמאה.

תָּא שְׁמַע, אָמְרוּ לוֹ חכמים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וּמַה מָּקוֶה שֶׁאפילו שהוא מַעֲלֶה אֶת הַמְּטַמְּאִין מְטוּמְאָתָן ומטהרן אם טבלו בו לאחר שנטמאו, מכל מקום אֵין הוא מַצִּיל עַל הַטְּהוֹרִים הטובלים בו מִלִּיטָּמֵא כשהם נוגעים בשרץ בעודם במים, אָדָם, שֶׁאֵין מַעֲלֶה אֶת הַמְּטַמְּאִין מְטוּמְאָתָן על ידי בליעתם לתוך גופו [וכגון שבלע טבעת טמאה], האם אֵינוֹ דִּין הוּא שֶׁלֹּא יַציל עַל הַטְּהוֹרִין הבלועים בתוכו מִלִּיטָּמֵא באהל המת. שהרי כשם שמצאנו במקוה שיותר קל לטהר את הטמא מלהציל את הטהור שלא יטמא, כן היה לנו לומר גם באדם, שיותר קל שהוא יטהר את הטמא ממה שהוא יציל את הטהור מלהיטמא, ואם אינו מטהר את הטמא על ידי בליעתו, כל שכן שאין לו להציל בבליעתו את הטהור מלקבל טומאה. ומאחר שאין ההלכה כן, אלא הרי הוא מציל את הטהור מלהיטמא, ולהיפך מדין מקוה, בהכרח שאין לדון קל וחומר מעין זה, ואין לדמות מה שחל כבר למה שעוד לא חל, אלא כל אחד בדינו.

ומכח ראיה זו דוחים חכמים את הקל וחומר שדן רבי אליעזר במשנתינו, 'אם הפר נדרים שבאו לכלל איסור, לא יפר נדרים שלא באו לכלל איסור'. שהרי מוכח מטומאה, שיש חילוק בין קודם חלות הדבר לבין אחר חלות הדבר, ואין לדון בקל וחומר אחד מחבירו.

מסיקה הגמרא את ראייתה, שְׁמַע מִינָּהּ – מתשובת חכמים, שלדברי רבי אליעזר לֹא חָיְילִין הנדרים כלל אם קדמה להם הפרת הבעל. שהרי בתשובתם דימו חכמים הצלה מטומאה להפרה קודם הנדר, והרי לגבי הצלה מטומאה אין הטומאה חלה כלל, ומוכח מזה, שהבינו חכמים בשיטת רבי אליעזר, שאף הנדר אינו חל כלל אם קדמה לו הפרה.

הגמרא מוכיחה להיפך מהסיפא של הברייתא:

המשך מהעמוד הקודם

עאכו״כ בהנוגע לכאו״א מאתנו, ובשביל כמה נפשות ובפרט שגם קבוץ הגשמיות ישנו בדבר, ואף שפשוט שאין לנו הכחות והודאיות שהי׳ לכ״ק אדמו״ר מוהר״ש בנסיעתו הוא, הנה יש להתפלל על הסייעתא דשמיא מבלי להביט על ההכשרות מלמטה ולמעט במציאות עצמו, שאז מתקרבים ביותר וביותר להיות לשלוחו של אדם העליון כמותו כביכול כמבואר כ״ז בלקו״ת ריש פרשת ויקרא וכמבואר בספרי האחרונים בענין שליחות שיש בזה כמה ענינים אם שרק שהמעשה מוציא את המשלח או שהמעשה נעשית מעשה המשלח או שהשליח עצמו נעשה המשלח כו׳ (שהוא ע״ד המבואר במעלת עבד פשוט, בהמשך תרס״ו ובכ״מ)...

בברכת הצלחה ולבשו״ט בכל הנ״ל.